

GALZA PRESS

Veselo i vážne, všetkým dobre padne včera, zajtra, dnes čítať GALZAPRESS

Informačný „kvartálnik“ nielen o Bytči a okolí,
nielen o histórii ale aj o súčasnosti

3

Ročník XI.
2023

V elektronickej podobe nás nájdete na:

www.collectorum.eu, www.velkabytca.sk

Oslavy 79. výročia SNP, 27.8.2023, osada Magale.

Pri príležitosti osláv 79. výročia SNP (27.8.2023) mesto Bytča odhalilo pamätnú tabuľku venovanú bytčianskemu rodákovi generálmajorovi Ivanovi Ottovi Schwartzovi.

Na odhalení tabule sa osobne zúčastnil veľvyslanec Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska na Slovensku pán Nigel Baker, zástupcovia - Ministerstva obrany SR a Ozbrojených síl SR, Vojenskej podpornej nadácie, Zväzu letcov slobodného Československa so sídlom v Londýne, Židovskej komunity a mnoho ďalších vzácných hostí.

49. ročník Športových hier v Malej Bytči (27.8.2023). Poslanec Damián Gloser s výherkyňou Helenou Králikovou.

Fotky prevzaté z www.bytca.sk

Galza informuje

Názov koncertu: **Pro Musica Nostra Thursoviensi / Bytča**

Dátum: **16. 6. 2023 (piatok) o 18.00 hod.**

Miesto konania: **Synagóga, Bytča**

Účinkujú:

ANDREA VIZVÁRI soprán (Slovensko)

IWONA WALL alt (Poľsko)

MIROSLAV DVORSKÝ tenor (Slovensko)

GUSTÁV BELÁČEK bas (Slovensko)

EVA VIRSIK klavír (Slovensko / USA)

Program: Gioachino Rossini Les soirées musicales

Gioachino Rossini je v oblasti opery hviezdou prvej akosti. Jeho buffy, ale aj vážne, či tragické opery seria sú základným kameňom opernej tvorby 19. storočia.

Dvadsať rokov strávil Rossini v divadelnom prostredí a zväčša triumfoval. Rodák z talianskeho Pesara fascinoval aj veľmi náročné a požadovačné parížske publikum. Ako štyridsiatnik sa však vo svete opery odmlčal; najskôr sa zaoberal kulinárstvom a popri varení komponoval takzvané „hriechy staroby“: duchovné diela a dve rozkošné kolekcie canzonett, árií, piesní, ansámblov. Tie boli určené pre potreby jeho súkromných hudobných večierkov: soirées musicales.

Dňa 7.9.2023 nás vo veku 98 rokov navždy opustila naša spolupracovníčka Anna Harantová. Posledná rozlúčka sa uskutočnila 11.9.2023 o 14:30 v Dome smútku v Bytči.

Pripomínáme si nedežité výročie 100 rokov.

František Langer narodený 29. 09. 1923 (Hliník nad Váhom) zomrel 21. 05. 1996 (Žilina). Jeho manželka sa volala Janka Langerová rodená Čmárová.

Tradičný **Bytčiansky jarmok** sa konal v piatok 08. 09. 2023 na Námestí Slovenskej republiky v Bytči.

V dňoch 19. 09. 2023 - 31. 12. 2023 sa koná v Dome kultúry v Bytči výstava s názvom **Krajina plná ticha a pokoja**. Hlavný organizátor výstavy je Mesto Bytča v spolupráci s Krajským kultúrnym strediskom v Žiline. Vystavená je tvorba Ladislava Mičienku z obce Kolárovice.

V dňoch 23. 09. 2023 až 25. 09. 2023 usporiadala ZO SZZ - Bytča 28 - 2 výstavu **ovocia**, zeleniny a výpestkov, ktorá sa konala v Dome kultúry v Bytči.

Gratulujeme

Emília Šúkalová oslávila 75 rokov v auguste 2023, je čestnou občiankou mesta Turzovka 5. K. Kasagrandová, 4. O. Škorvanová, 3. M. Culáková, 2. H. Gärtnerová, 1. E. Šúkalová

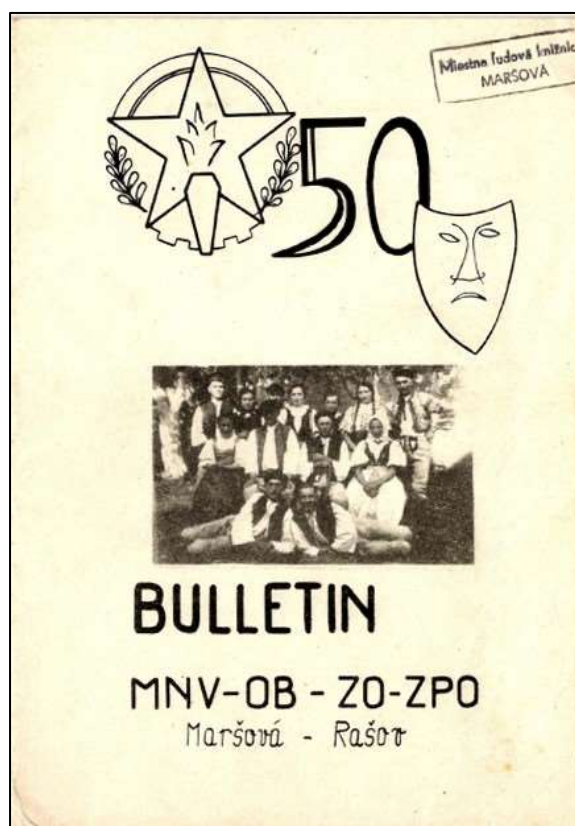
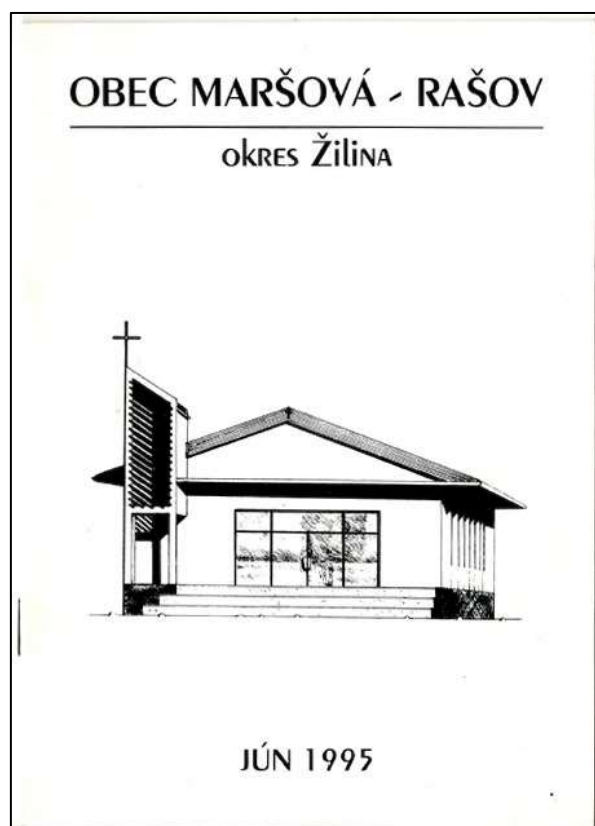
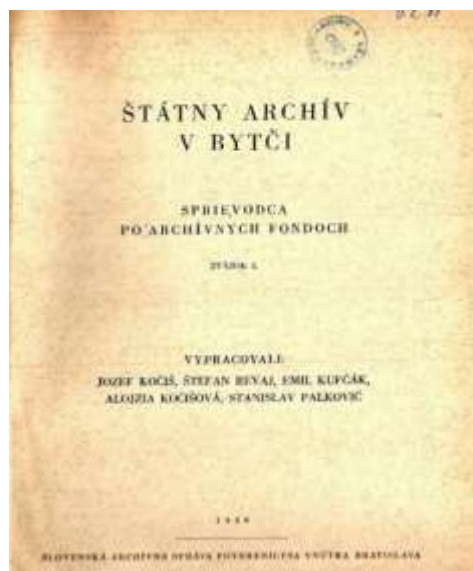
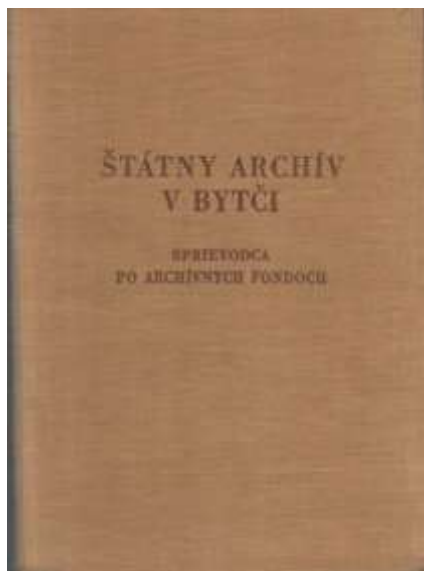

Školský časopis Základnej školy Mierová v Bytči

Spracoval PhDr. Martin Gácik

Pribudlo do našej knižnice

Pohľadnicu vydal fotograf Mgr. Ján Rabara z Bytče v počte 150 kusov.

Spracoval PhDr. Martin Gácik

Pamätník v Kotešovej – inštalácia tabule

Mgr. Art. Peter Mészáros (www.peme.sk), sochár, pri inštalácii svojho diela. Občianske združenie Galza vypomáha. Fotil: Ing. Pavel Šesták z nadácie M.R. Štefánika, Kotešová 20.7.2023. Tabuľu s menami platilo Ministerstvo obrany Českej republiky, ktoré zastupoval Ing. Pavel Filípek.

Nezabudnutí susedia v Bytči

V piatok dňa 08. 09. 2023 o 10.00 sa konala v Bytči spomienková akcia v synagóge. Akciu moderoval Michal Filek s manželkou Erikou. Spomienky sa zúčastnili občania, akcia sa konala prvýkrát v roku 2022. Pokračovalo sa v čítaní mien „susedov“ 1. Mária Weinbergerová, 2. Miroslav Minářčík, 3. Jana Kurucárová, 4. Martin Gácik, 5. Slávka Sitárčíková, 6. Peter Bologna, 7. Peter Švec, 8. Gustáv Beláček - číta mená záchrancov.

Pani Mária Weinbergerová vyrozprávala príbeh svojho otca a po skončení spomienkovej akcie sme s Jurajom Hajdúchom dohodli s pani Máriou Weinbergerovou jeho spracovanie do kvartálnika Galzapress. Uverejníme ho v nasledujúcom čísle. Takisto mená záchrancov, ktoré prečítal Gustáv Beláček uverejníme v nasledujúcom čísle.

Katarína Holzmannová 58 r
Eugen Holzmann 32 r
Andrej Horn 37 r
Františka Hornová 66 r
Paula Hornová 34 r
Katarína Hrčková 61 r
Hermína Hübschová 83 r
Melánia Hübschová 60 r
Samuel Chlamtač 65 r
Alex Jelinek 50 r
Regina Jelinková 45 r
Jozef Jelinek 20 r
Sidonia Jelinková 22 r
Berta Jungwirthová 55 r
Katarína Jungwirthová 17 r
Izidor Kohn 46 r

Leopold Kalmár 63 r
Mikuláš Kalmár 49 r
Dezider David Kaufmann 39 r
Jozef Kemény 70 r
Ida Keményová 63 r
Júlia Herzfeldová 81 r
Katarína Herzková 69 r
Alžbeta Herzová 27 r
Sabina Hirschbeinová 61 r
Aranka Hirschbeinová 42 r
Fany Hohenberg 83 r
Dezider Hoffmann 55 r
Líza Hoffmannová 46 r
Františka Hoffmannová 79 r
Elza Hoffmannová 47 r

Hermína Grünbergerová 60 r
Adolf Grünfeld 84 r
Amália Grünfeldová 77 r
Karol Grünwald 69 r
Robert Haas niekoľko mesiacov
Aranka Haasová 26 r
Jozef Havaš 81 r
Helena Havašová 69 r
Arpád Heller 81 r
Lotka Hellerová 62 r
Miriam Kohnová 18 r
Jozef Kohn 15 r

Pokračovanie v budúcom čísle
Spracoval PhDr. Martin Gácik

Francúzsky vojnový kríž

Vojnový kríž s letopočtom 1914-1916, štyrikrát udelený s dvomi citáciami. Vlastná zbierka

ratolestí. Vojnový kríž z rokov 1914-1916, ktorý má na stuhe hviezdy za armádne citácie a ratolesti za niekoľkonásobné udelenie prikladám zo svojej zbierky.

Počas I. svetovej vojny bolo udelených vyše 2 milióny vojnových krížov. Po skončení I. svetovej vojny sa nositelia krížov organizovali do spolkov a zväzov, medzi ktorými bola napríklad Národná asociácia Vojnových krížov, založená v roku 1919.

Na začiatku II. svetovej vojny bolo toto vojenské vyznamenanie obnovené. Na podnet Eduarda Dalladiera bol Vojnový kríž založený dekrétom z 26. Septembra 1939. Od svojho predchodcu sa líšil predovšetkým stuhou, ktorá bola červená, so štyrmi zelenými pásmi a s letopočtom 1939 na rube. Podmienky udelenia boli rovnaké, ako pri prvovojnovej variante. Poznáme dva typy kríža, ktoré zberatelia delia podľa toho, či sa meče v dolnej časti dotýkajú kríža, alebo nie. V prvom prípade údajne ide o oficiálneho výrobcu, štátnu mincovňu v Paríži. Výrobky parížskej mincovne sú kvalitne vypracované a môžu byť aj značené na hrane ramena kríža.

Po nemeckej okupácii Francúzska a nastolení kolaborantskej vichystickej vlády maršála Pétaina bola verzia kríža s letopočtom 1939 dňa 28. Marca 1941 zrušená. Založený bol takzvaný vichystický typ kríža, ktorý mal na rube letopočty 1939-1940 a zelenú stuhu s piatimi tenkými čiernymi pásmi. Existuje viacero variant vichystického kríža, ktoré sa líšia hlavne medailónom na rube. Záviselo to hlavne od výrobcov. Medailón mohol byť hrubo alebo tenko lemovaný, trojka v letopočte mohla mať vrchný časť rovnú alebo zaoblenú, rozdiel bol tiež vo vzájomnej vzdialenosti dátumov medzi sebou. Neoficiálne varianty kríža mali letopočty 1939-1941, 1939-1942, 1939-1943, 1939-1944. Tieto varianty sú však vzácnejšie. Variantu sa ešte delili podobne, ako pri variante 1939, rukoväťami mečov, ktoré sa dotýkali alebo nedotýkali spodnej časti kríža.

Pozoruhodnou a vzácnou verziou je kríž, v ktorého medailóne na lícnej strane nie je vyobrazená hlava Republiky, ale dve sekery a v dolnej časti je nápis ETAT FRANCAIS. Tento variant je zriedkavý a drahý, vyskytujú sa aj novodobé kópie.

Francúzsky vojnový kríž z roku 1939 má predchodcu z čias I. svetovej vojny, keď bola potreba odmeniť vojakov za statočnosť v boji. V marci 1914, ešte pred začiatkom vojny, predložil poslanec Henri Tournade návrh na zriadenie vojenskej medaily za statočnosť pre vojakov. Tento návrh ale vojenská komisia zamietla.

Dňa 23. decembra 1914 poslanec Georges Bonnefous predložil návrh zákona, podpísaný 66 poslancami, ktorého cieľom bolo založenie medaily za vojenskú odvahu. A 4. februára 1915 predložil Émile Driant návrh na zriadenie vojnového kríža. Tak vzniklo najznámejšie francúzske vyznamenanie I. svetovej vojny, ktoré bolo vzorom vojnových krížov viacerých európskych krajín, vrátane novovzniknutého Československa. O to vyznamenanie udeľované vo veľkom množstve, ale aj tak si zachovalo vysokú prestíž, o čom svedčia napríklad erby miest, ktoré si do svojej symboliky začlenili insígnie kríža.

Tvorcom insígnie bola parížska firma Arthus Bertrand, výtvarný návrh vyhotovil sochár P.A. Bartholomé a existovali štyri typy. Tie sa líšili dátumami v stredovom medailóne na rube- existovala varianta 1914-1915, 1914-1916, 1914-1917, 1914-1918. Stuha bola zelená, červeno lemovaná, s piatimi zvislými červenými pásmi. Jej vzorom bola známa Svätohelenská medaila, pamätné vyznamenanie pre účastníkov Napoleonských vojen. Na stuhu sa pripevňovali v prípade citácií pluku, brigády alebo divízie bronzové alebo strieborné hviezdičky, v prípade viacnásobného udelenia príslušný počet

Vojnový kríž 1939 Vlastná zbierka

Kongregácia sestier tešiteliek Božského srdca Ježišovho

12 sr. Jozefka – Bratislava
3 sr. Klára – Bratislava
5. sr. Anežka – Kežmarok
6. sr. Laura Brno- Rajhrad, ak
generálna asistentka Kongregácia
sestier tešiteliek Božského srdca
Ježišovho

Rozlúčka a poďakovanie ses-
trám bola v Bytči v kostole
14.5.2023

Na dolnej fotke: 1. Kalužová
Anna, 2. Plačková Helena, 3.
Tvrdá Helena, 4. Kasagrandová
Katarína, 5. Jedináková Anna, 6.
Gajdošíková Darina, 7. Paurová
Mária.

Fotené v ateliéri pani Kata-
ríny 1.5.2023 v Bytči

Vyznamenanie Striebornou medailou „Za kultúrne zásluhy – Gloria Artis“

Dňa 20. júla 2023 bol dlhoročný zamestnanec Mest-
ského úradu v Bytči a spolupracovník nášho kvartálnika
GALZAPRESS, Ing. Waldemar Oszczęda, v sídle Slo-
vensko-poľskej obchodnej komory v Žiline, vyzname-
naný veľvyslancom Poľskej republiky na Slovensku Kr-
zysztofem Strzałką, Striebornou medailou „Za kultúrne
zásluhy – Gloria Artis“.

Toto vyznamenanie bolo mu udelené ministrom

Ing. Waldemar Oszczęda a Krzysztof Strzałka, veľvyslanec Poľskej republiky na Slovensku

kultúry a národného dedičstva Poľskej republiky za mimoriadne zásluhy, prínos a propagáciu kultúry.

Podobná slávnosť odovzdania Bronzo-
vej medaily „Za kultúrne zásluhy – Glo-
ria Artis“ pre Waldemara Oszczęda, sa
konala 11. júla 2008 v Bytči.

Waldemar Oszczęda je autorom kníh, okrem iného o Bytči: „Bytča – mesto s históriou“ a „Historické osobnosti mesta Bytča“, vydaných Mestom Bytča.

Spracoval tiež novú publikáciu Bytčiansky zámok na starých ilustráciách a fotografiách“.

Medaila „Za kultúrne zásluhy – Gloria Artis“ je považovaná za najkrajšie poľské vyznamenanie.

Spracoval: *Waldemar Ireneusz Oszczęda*

Spomienky na Jána Červeňanského

Pri príležitosti 30. výročia smrti uja Janka v roku 2007 uja sa rozhodli jeho dcéry, že mamu uložia k otcovi do Bytče. Prišla dcéra Danica lebo dcéra Iva vzhľadom na vážny zdravotný stav nemohla prísť. S Danicou prišli aj jej deti a vnúčence - syn Janko s manželkou Ivanou a deťmi Jakovlevom a Nad'kou, dcéra Veronika s manželom Petrom a deťmi Aničkou, Adamom a Benom, dcéra Soňa a netere tety Ňuty z Trenčína pani Nad'a so sestrou, manželom a dcérou. Na posedenie ku nám prišiel aj náš priateľ Duco Horanský, ujo Laco s dcérou Hankou a zaťom Vladom. Tiež prišla pani Zuzka Grnáčová, ktorá počas štúdia medicíny chodievala často do Červeňanských a s Danicou sú kmotry. Bol krásny deň a posedeli sme na záhrade a pri grilovačke.

Niečo o dcérach:

Iva sa vydala za Michala Mojžiša a majú 3 deti – Michala, Martina a Zuzanu. Michal ako 20 ročný utrpel úraz chrbtice, vyštudoval vysokú školu a pracuje cez počítač, má manželku a dcéru Justínku. Martin je prírodovedec, matematik a často bol v televíznej relácii Pod lampou u pána Štefana Hríba a prispieva do časopisu Týždeň. Má rodinu a žije v Bratislave. Aj najmladšia Zuzana pracuje v časopise Týždeň v kultúrnych rubrikách. Napísala knižku „Génus Loci“ v roku 2013. Má vysokú školu umeleckého smeru s rodinou žije v Bratislave. Deti Ivy Mojžišovej osobne nepoznám, len z rozprávania tety Ňuty a Danice.

Danica sa vydala za Michala Studeného, akademického maliara. Majú päť detí. Najstarší syn Matúš je lekár pôsobil v USA ako onkológ a vrátil sa na Slovensko. Žije s manželkou Evou a dcérami Sofiou a Ninou v Bratislave. Syn Ján je inžinier architekt, nejaký čas pracoval v Taliansku, teraz žije s manželkou Ivanou a deťmi Jakovlevom a na Nad'kou v Bratislave. Dcéra Veronika je lekárka pracuje na výskume leukémie a prednáša na univerzitách v USA, kde aj žije od roku 1995 s manželom Petrom, tiež lekárom a deťmi Aničkou, Adamom a Benom. Syn Šimon je lekár, pracoval najskôr ako ortopéd, neskôr odišiel do USA a pracuje ako onkológ. Žije s manželkou dcérou a synom Michalom. Najmladšia

Soňa pracuje s mamou Danicou v rehabilitačnom centre prof. Jána Červeňanského a má s partnerom Palkom dcéry Alexandru a Luciu.

Manželia Červeňanskí mali 2 dcéry Ivu a Danicu, 8 vnúčat a 18 pravnúčat. Po ujovi Jankovi zostala nezmazateľná stopa po jeho práci, aj v pokračovateľoch jeho rodu - deťoch a vnúčatách jednak na poli medicíny, prírodovedy a kultúry.

Odpoveď na list k 65.narodeninám – písal ujo Janko mojej mame Zlatici Matiašovičovej, rod.Skotnickej a celej rodine Skotnickej

Spracovala: Anna Lukačková, rodená Matiašovičová, vnučka Ondreja Skotnického (starého tatu)

Spomienky prvého maturanta

pri jubileu alma mater – Jedenásťročnej strednej školy v Bytči

Áno, spomienky. Milé spomienky. Spomienky, ktoré si človek uchováva po celý život nielen preto, že pri výročiaci od maturity sa bývali spolužiaci stretávajú. Dávna tradícia, ktorá nezaniká.

Bol rok 1953. (Bože! Už sedemdesiat rokov!) Rok, keď v mesiaci jún sme naposledy sedeli v školských laviciach žilinských gymnázií. Prišla školská reforma, gymnázia zanikli. Vraj, buržoázny prežitok. Vytvorili sa jedenásťročné stredné školy (v skratke JSS). Posledným ročníkom už nebola oktáva, ako na gymnáziu, ale jedenásta trieda, jedenásty ročník – maturitný.

Z dvoch žilinských gymnázií a zo štyroch rôznych tried prišli sme do Bytče, do novovzniknutej Jedenásťročnej strednej školy v Bytči. Študenti dochádzajúci z Považskej Bystrice, ktorých bolo sedem, z Považského Podhradia dvaja, z Považskej Teplej jeden, z Plevníka jedna, z Jablonového traja, z Veľkého Rovného štyria, zo Štiavnika jeden, z Predmiera jeden, z Hrabového jeden, z Kotešovej jedna, z Bytče päť. Spolu 27 študentov, z toho 8 dievčat, 20 chlapcov, všetko z jedenástich obcí. Predtým sa viacerí nepoznali, až na tých, ktorí prišli z jednej triedy na gymnáziu. Našou poslednou triedou na gymnáziu v Žiline bola šiesta trieda – sexta. Už na gymnáziu sme sa delili voliteľným predmetom na latinčiarov a na tých, ktorí mali predmet deskriptívnu geometriu. V delení voliteľných predmetov bolo nás tak 50 na 50. Stačili dva, tri týždne a bola z nás partia maturantov. Zoznámenie sa bolo rýchle. Do školy sme dochádzali od Považskej Bystrice vlakom, ale od apríla niektorí už na bicykloch. Z ďalších obcí dochádzali autobusmi.

Učiteľský zbor, dovoľm si vymenovať (až na niektoré krstné mená) tvorili pedagógovia: riaditeľom bol Gejza Jesenský, ktorý dochádzal od Ilavy, učil zemepis. PhDr. Ján Pokorný, dochádzal zo Žiliny, učil latinčinu. N. Stráňay, dochádzal zo Žiliny, učil telesnú výchovu. RNDr. Jozef Ďuriník, učil matematiku a deskriptívnu geometriu, dochádzal z Veľkého Rovného-ho. Ďalší pedagógovia boli z Bytče. Triednym učiteľom bol Štefan Jánošík, učil slovenčinu a dejepis. Prof. Otto Weinberger učil ruštinu a nemčinu, N. Krátkoruký učil biológiu, fyziku a chémiu.

O súdržnosti študentov tohto ročníka svedčí, že hoci sa poznali iba jeden rok, stretnutia mali pravidelne každých päť rokov, prevažne v Bytči a účasť bola okolo 90%. Pri stretnutiach v Bytči do programu patrila návšteva školy, triedy, ktorá bola maturitná. Bola to trieda na poschodí v smere do ulice. Odtiaľ sa išlo do reštaurácie. Pri neskorších stretnutiach s centrom na námestí, ktoré si zachovalo svoju jedinečnosť, išlo sa najprv na cintorín, kde je pochovaný triedny učiteľ Štefan Jánošík a prof. Otto Weinberger a odtiaľ do školy. V posledných rokoch autami sa išlo na cintorín do Veľkého Rovného, kde je pochovaný doc. RNDR. Jozef Ďuriník, ktorý prednášal aj na Žilinskej univerzite.

V každej triede spravidla je buď jednotlivec alebo kolektív, ktorý je tzv. hybnou silou s iniciatívou pre iných, nie v učebných aktivitách, mimo nich. Takou hybnou silou v maturitnej triede v školskom roku 1953/1954 boli spolužiaci z Považskej Bystrice. V priebehu roka organizovali, ako to vtedy bolo jedine možné, „Študentské zväzacké zábavné dni“. Uskutočnili sa v budove vedľa hasičov (na presný názov si nespomínam). Program pozostával z piesni a básničiek. Ale, akých ... Predstavte si, rok 1953, všetko prísne pod kontrolou, z rádia zaznievali tzv. budovateľské piesne, a my, maturanti v Bytči sme začali hrať a spievať, napríklad: „*Španiel-skou zemí mám tak rád, o Španielsku si zpívam...*“, - spev, doprovod gitara. Neodmysliteľné boli „*Werichovky*“. „*Ezóp a brabenec*“: „*Jednou z lesa, domů se nesa, moudry ezop, ... žial' niečo obdobné v slovenčine sme nemali. Zato nemohla chýbať báseň Jána Smreka, ktorú sme sa učili naspamäť - Bacardi... „Kedysi dúškom pítali sme vás, nápoje slávne, korunované vinetami. na ktorých všetky reči sveta svietili ako drahokamy.*“ Patrilo sa do programu dať aj niečo od sovietskych tvorcov a nebolo to nič nútené, pretože ruských poetov, skratka prednášal to prof. Otto Weinberger a vedel to podať aj v preklade od slovenských básnikov. Okrem A. S. Puškina bol to Stepan Ščipačov a jeho básne o láske. Nijaká politika, iba láska: „*Vedzte si cenit chvíle lásky a rokmi stála viac a viac. To nie je chodiť na prechádzky, či nežne hľadiet' na mesiac. Čo všetko príde, nečas, tieseň, veď máte spolu život žiť. Láska je ako dobrá pieseň a pieseň ťažko vytvoriť.*“

Bola aj vlastná tvorba „šitá iba pre nás: Napríklad básneň

„Inomenci“

Slovenčiny hodina -
príde triedny.

Čuj, študentská rodina,
hlasom striedmym
v galantnosti múdrosti
spustí na mňa od kosti:

Otto, Otto, kto len toto
videl písať meno Otto
s dvoma té.

To len Nemci píšu Otto
pangermánsky rohaté.

O chvíľu sa pohol z miesta,
iné meno začal trestať:

Anežka, Anežka,
tou nebudeš od dneška!
Presne podľa Pravidiel,
musíš vedieť, ktorý diel
hovorí o menách vlastných,
našich rýdzich, našich
krásnych...
Anežka, taká tam nie je,
len Agnesa hrdo zneje.

Dovolili sme si v medziach maximálnej miernosti utiahnuť aj z pána profesora Jánošíka. Táto básnička bola na nástenke v triede v decembri 1953 a Štefanom Jánošíkom bola prijatá s úsmevom. Mal pochopenie.

Preto zopár slov k nemu keď učil na gymnáziu v Žiline. Bol to Slováčok od kosti. Keď hovoril na hodine dejepisu o Slovanoch a Slovákoch, bolo priamo cítiť, že tým Slovákom je celou svojou bytosťou. Slovákov zaradil medzi staré národy s poznámkou: „*Dejiny sa občas menia v ich výklade, ale podstata, tá sa nemení. Dejiny zostanú dejinami, nech boli, aké boli. Sme starý národ.*“ Charakteristický bol tým, že hodinu začínal slovami: „*Prosím úctivo o pozornosť. Preberieme si ...*“, atď. Občas záver mal: „*Kto sa sám pre seba nepričiní, vyvodím z toho patričné konzekvencie na známke.*“ Nevyvodil. Nikto neprepadol, dokonca neboli ani štvorky.

Na maturitný večierok sme sa pripravovali v medziach prísne dovoleného. Maturitný večierok bol povolený, ale len v areály školy. To bolo všeobecne dané Poverenctvom SNR pre školstvo. To tiež znamenalo, že maturitný večierok sa môže uskutočniť v niektorej triede. Tak sa stalo. Bola to trieda na prízemí vľavo od vchodu do budovy. Vedľa triedy bol kabinet. (Hovorím o pôvodnej budove školy. Iná nebola).

K večierku sa viaže zaujímavá epizódka: Mama jedného spolužiaka z Považskej Bystrice, z lekárskej rodiny, pýtala sa, aké šaty má nechať ušit' synovi na maturitný večierok. No čo, smiali sme sa. Ona maturovala ešte pred rokom 1945. Bolo to zábavné, pretože spomínaným nariadením poverenctva boli sme informovaní, že maturitný večierok môže byť len v uniformite zväzackej modrej košeľe. Na nej mohli byť dovolené vyznamenania, ako Fučíkov odznak (za prečítané knihy), alebo odznak BPPOV, čo znamenalo Buď pripravený k práci a obrane vlasti alebo z prázdninových brigád, na ktoré sa povinne chodilo na budovanie priehrad alebo železníc, odznak úderníka. To vymedzenie bolo dané preto, aby na košeli nebola zelená stužka maturanta. Takže o oblečenie sme mali postarané. „Pitívo“ – iba malinovky. „Jedívo“ – iba obložené chlebíčky. Hudba – gramofón a platne. Začiatok o 17.00 hod. Záver o 22.00 hodine. Všetko nalinkované.

Napriek tomu, nech už bolo, ako bolo, bolo veselo. Veselo, pretože, spoločne sme si zaspievali študentskú hymnu „*Gaudeamus igitur iuvenes dum sumus*“ (Radujme sa, kým sme mladí) a spievali latinčinári, ale aj „deskári“ (tak sme volali tých, ktorí mali zvolený predmet deskriptívnu geometriu, myslím, že tak sa to medzi študentami volá dodnes). Nevieť. V priebehu večera sa tancovalo, spievalo, rozprávali sa príbehy, vtipy a navštevoval sa kabinet, kde bolo niečo z prírody, nekupovanej v obchodoch – „slivková voda.“ Nuž a ... ktože by skončil o 22. 00 hodine. Platne na gramofóne sa striedali tie isté kolom dokola a posledné autobusy z Bytče odchádzali o 22.00 hodine, takže sme prespali ako kto a ako kde. Bola sobota, vtedy bola pracovným dňom. Ráno sme sa zobudili do nedele, až tak fajn. Nakoľko sme nesmeli mať zelené stužky, komusi napadlo, aby sme si z kríkov od plotu školy dali na modré košeľe zelené vetvičky a tak sme si aspoň v jeden deň pripomenuli maturitné tradície.

V kultúrnom programe na večierku bola aj básnička o jednej našej spolužiačke, ktorá akoby nežila v danej dobe tu v Česko-Slovensku.

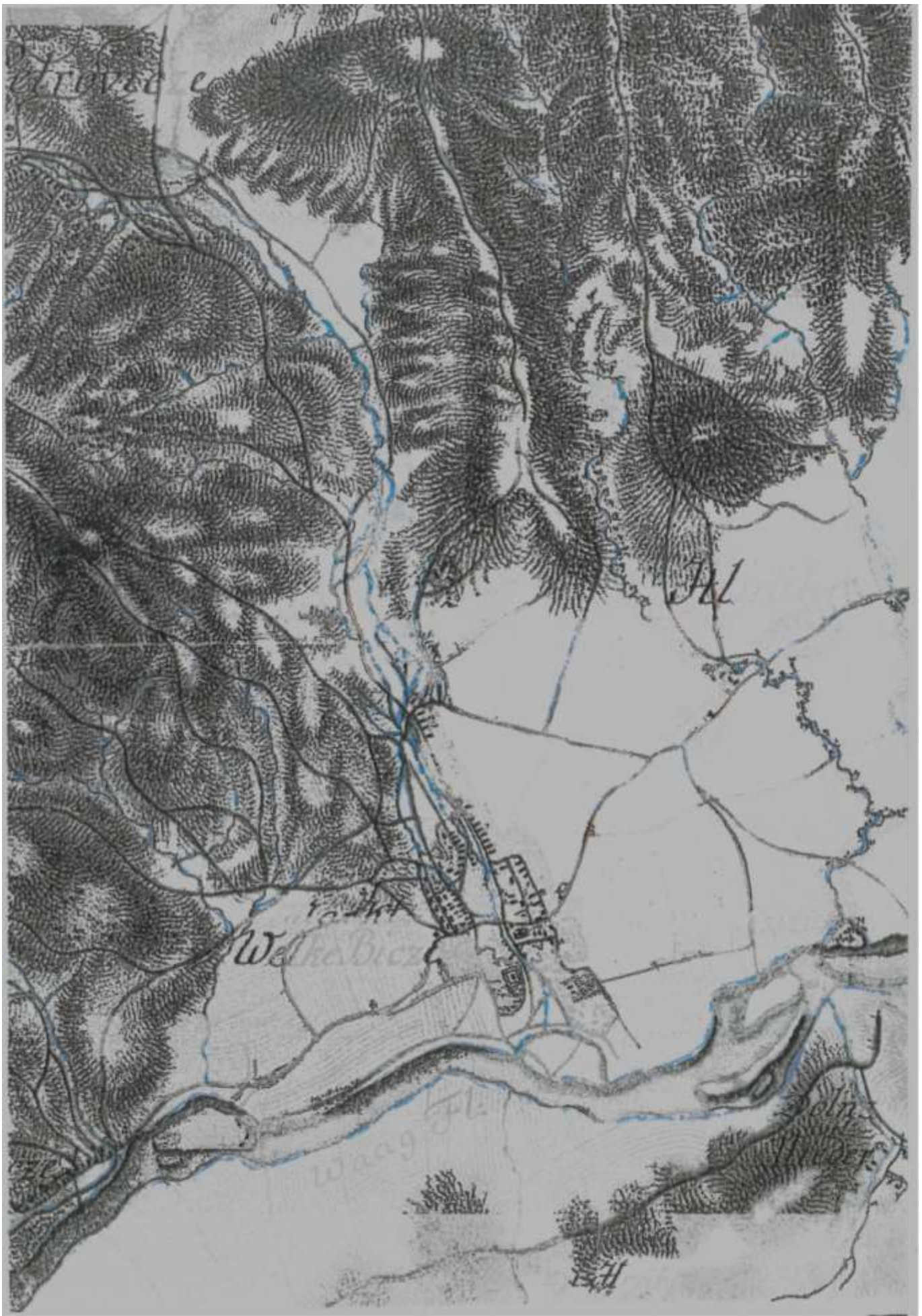
Pokračovanie v ďalšom čísle

Spracoval Dr. Otto Gát'a

Návšteva v Opoczne 19. – 20. augusta 2023

Z ľava: Tomasz Luczkowski, Martin Gácik, Ľuboslava Rybáriková, primátor Opoczna Dariusz Kosno, primátor mesta Bytča Miroslav Minárčik, Mária Lee Fujdiaková, Katarzyna Niewadzi a Zdzislaw Miękus. Foto po podpise dohody o vzájomnej partnerskej spolupráci medzi mestami Bytča – Slovensko a Opoczno - Poľsko v rokoch 2023 – 2026

Mapa Bytče z druhej polovice 18. storočia (Významné mesta Slovenska na tajných mapách 18. storočia, Bohuš Klein). Prvé vojenské mapovanie územia Slovenska, 1. etapa (1769 – 1772) pod vedením kartografov npor. Motzela a npor. Segnera.

Spracoval PhDr. Martin Gácik

Kalendárium výročí historických osobností mesta Bytča – rok 2023 /III./

JÚL 2023

Narodila sa v rodine chudobného obuvníka-invalida. Skončila tri triedy súkromnej meštianskej školy v Bytči. Školu dokončila v Budapešti. V rokoch 1895-1905 pracovala na poštových úradoch v Púchove, Dohňanoch a iných menších dedinách. Za slovenské národné cítenie a zbieranie slovenského národopisného materiálu bola v roku 1905 prepustená z maďarskej štátnej služby. Po prepustení z práce odišla do Spojených štátov amerických (USA). Žila v New Yorku a zarabala si na žitie kreslením ručných výšiviek. Počas amerického pobytu začala publikovať svoje literárne práce v krajskom časopise Ženský svet a Slovenské noviny. Pôsobila v slovenských ochotníckych divadlách. Neskôr sa vrátila späť na Slovensko, do rodného mesta (1910). Zamestnala sa v Živnostenskom spolku a spoločenskom učiteľka nemčiny. Po vzniku Československa (1918) pôsobila ako úradníčka na notárskom úrade v Bytči. Bola ochotníckou herečkou a režisérkou, spolupracovala s rozhlasom. Ovládala niekoľko cudzích rečí. Prekladala z nemčiny, češtiny, maďarčiny. Písala príspevky do novín a časopisov pre deti a mládež (Priateľ deti, Včielka, Slniečko). Básne a diela pre deti tvorili značnú časť jej literárnej tvorby. Debutovala zbierkou detských básni Moja radosť (I. diel – 1922, II. diel – 1924), s ilustráciami Ladislava Treskoňa. V detskej tvorbe pokračovala ďalšími knižkami. V zbierke Ťuk-ťuk (1933) s ilustráciami Zola Palugyaiho použila prírodnú lyriku. Už po jej smrti (1948) bola vydaná Oblievačka, Zima a Ružička (1950). Prózu a lyriku obsahuje jej knižka Z mesta na dedinu, ilustrovaná Jánom Hálom (1929).

75. výročie úmrtia

Bola autorkou niekoľkých detských leporel s veršíkmi (1927, 1928, 1941-48). Napísala dve divadelné hry: Mikuláš a Svätvečer, ktorú zhudobnil Jozef Miks, bytčiansky rodák a riaditeľ miestnej školy. Písala scénky pre rozhlas.

AUGUST 2023

Bol študentom Akadémie výtvarných umení v Prahe, kde študoval u profesora Vojtěcha Hynaisa (1854-1925), českého maliara a umelca, autora opony českého Národného divadla (1883). Venoval sa najmä tvorbe sakrálnych, freskových malieb v interiéri kostolov. Na začiatku spolupracoval s iným známym sakrálnym maliarom, Jozefom Hanulou (1863-1944). Neskôr maloval a pracoval samostatne. Zomrel v Považskej Bystrici. Pochovaný je na cintoríne v rodnej Bytči.

60. výročie úmrtia

KUBIŠ Róbert

* 01.11.1885 Bytča
† 07.08.1963 Považská Bystrica
sakrálny akademický maliar

70. výročie úmrtia

Bol synom obuvníckeho majstra. Už ako stredoškolač prejavoval národné slovenské a vlastenecké cítenie, ktoré mu ostalo po celý život. Na právnických štúdiách sa aktívne zapájal do činnosti slovenských národných študentských spolkov. Počas prvej svetovej vojny sa zúčastnil bojov o.i. v Sedmohradsku. Ako nadporučík sa v novembri 1918 roku aktívne podieľal na formovaní národnej rady a oddielu Slovenskej národnej gardy v Bytči, v ktorej bol zástupcom veliteľa. Dňa 5. decembra 1918 velil československým a bytčianskym dobrovoľníkom, ktorí v bitke pri Zemianskej Kotešovej zastavili a porazili maďarské vojská. Dobrovoľníkom pomáhala v bitke skupina českých námorníkov s guľometom, patriacim k mužstvu 2. československej námornej stotiny, ktorá sa v deň bojov nachádzala v Bytči. Po bitke sa zúčastnil oslobodzovania Žiliny. Pôsobil ako policajný kapitán mesta (1919).

V rokoch 1922-1929 bol poslancom Národného zhromaždenia ČSR za Hlinkovú slovenskú ľudovú stranu, z ktorej bol v r. 1930 vylúčený za svedectvo v politickom procese s Vojtechom Tukom (1880-1946). Vojtech Tuka, popredný politik HSLŠ uverejnil začiatkom r. 1928 v denníku Slovák, ktorý bol oficiálnym tlačovým denníkom strany, politickú úvahu Vacuum iuris, ktorou spochybnil ústavnosť trvania československej moci na Slovensku a za ktorú bol odsúdený.

Po vylúčení zo strany sa R. Kubiš politicky neangažoval. Po vzniku Slovenskej republiky /Slovenského štátu/ (1939-1945) dostal od vedenia HSLŠ ponuku opätovného prijatia do jej radov a získania významného postavenia za podmienky odvolania skoršieho svedectva. Ponuku neprijal. Zapojil sa do ilegálneho odboja a priprav SNP v oblasti Žiliny. Stal sa stúpencom vzniknutej počas SNP Demokratickej strany. Po vojne sa stal prvým predsedom Okresného

národného výboru v Žiline. Pred zjazdom Demokratickej strany a nástupom do Slovenskej národnej rady bol zatknutý a vykázaný z mesta. Posledné roky pred smrťou strávil v ústraní na vidieku.

Narodil sa v zemianskej rodine Hrabovských v Hrabovom. Navštevoval miestne školy. Potom sa učil v Trnave, kde prestúpil na katolícku vieru (1651). Vstúpil do jezuitského rádu v Trnave alebo Trenčíne (1657). Študoval v jezuitskom gymnázium v Trenčíne, kde absolvoval noviciát, po ktorom pôsobil ako učiteľ gramatiky v Spišskej Kapitule (1660). Vyštudoval filozofiu v Košiciach. Pôsobil ako profesor jezuitského gymnázia v Košiciach a v Spišskej Kapitule. V rokoch 1667-1670 študoval teológiu vo Viedni. V rokoch 1672-1673 vykonával duchovnú činnosť v Košiciach, kde bol kazateľom, riaditeľom školy a svedníkom v kostole. Prednášal fyziku, metafyziku a filozofiu na miestnej jezuitskej akadémii /Košickej univerzite/. Počas rokov 1677-1680 bol riaditeľom gymnázia v Levoči. Neskôr sa stal rektorom košickej akadémie (1680). O tri roky neskôr odišiel z Turkami ohrozovaných Košíc do Viedne, kde pôsobil ako učiteľ a bol regentom Collegium Pazmanianum /Pázmaneum/. Počas tureckého obliehania mesta (1683) liečil zranených vojakov a duševne povzbudzoval jeho obrancov. Ochorel a podľahol moru ešte pred oslobodením Viedne vojskom vedeným poľským kráľom Jánom III. Sobieským. Mal doktorát z filozofie a rétoriky.

Bol autorom latinských filozofických prác: Liliium Nazareum (1675), Philosophicae Triadi ..., Suprema Philosophiae Laurea condecorarentur ... (Košice, 1675).

Pripomíname si:

KOLLÁR Ján

* 29.07.1793 Mošovce

† 24.01.1852 Viedeň (Rakúsko)

politik, básnik, jazykovedec,
spisovateľ, evanjelický farár

230. výročie narodenia

HLINKA Andrej

* 27.09.1864 Černová (Ružomberok)

† 16.08.1938 Ružomberok

rímskokatolícky kňaz, politik, národovec,
predseda HSLS, verejný činiteľ, právnik

85. výročie úmrtia

HRABOVSKÝ Michal Mikuláš

* 16.10.1638 Bytča

† 22.08.1683 Viedeň

jezuita, filozof

340. výročie úmrtia

Zdroj: „Slovník historických osobností mesta Bytča“, oprac. Waldemar Oszczyda, Mesto Bytča, Bytča 2021

Spracoval: *Waldemar Ireneusz Oszczyda*

Filumenistika a rok 2023

Posledných pár slovenských filumenistov, dožívajúcich neorganizovane alebo pod krídlami ČFS (Český filumenistický svaz), si v tichosti pripomenulo v rokoch 2022/2023 niekoľko filumenistických výročí. Začnem od tých najstarších, dnes už viac ako 190 ročných.

1832 – John Walker získal v Anglicku patent na výrobu frikčných zápaličiek.

Vo Viedni začína vyrábať zápalky lekárnik **Štefan Romer, rodák z Veľkého Šariša (*1788)**

1833 – v Bratislave vyrába zápalky **Michal Exel**

1842 – vo Viedni umiera Štefan Romer, v Bratislave pokračuje vo výrobe zápaličiek syn Michala Exela – Peter

1852 – v Budapešti zamestnáva Jozef Zarzetský/ Zarzetczky József v zápalkárni 92 robníkov, v roku 1865 už viac ako 1000

1872 – výroba zápaličiek v Bytči (**Bitsköpings Tändstickfabriks**)

1892 - v USA si necháva patentovať trhacie (kartónové) zápalky Joshua Pusey, v Berlíne trhacie (drevené) zápalky Paul Lorenz

1912 - v Uhorsku začína (prakticky) platiť zákaz používania jedovatého bieleho fosforu pri priemyselnej výrobe zápaličiek. (**V Bytči omnoho neskôr**).

1923 – na Slovensku pracuje 6 zápalkárni (**2x Bytča**)

1953 – po mene peňazí (1. 6. 1953) sa mení cena škatulky zápaličiek z 1 Kč na 0,20 Kč. Vo výrobe pokračujú zápalkárne v B. Bystrici, Ružomberku. (**Do roku 1954 i Bytča**).

1993 – posledný výrobca zápaličiek na Slovensku – Smrečina Banská Bystrica sa mení na: Smrečina Holding I. a. s. závod Zápalkáreň

2002 - po 95 rokoch výroby končí 30. 6. posledná zápalkáreň na Slovensku

Spracoval *Vladimír GAJDOŠ (vladgaj@gmail.com)*

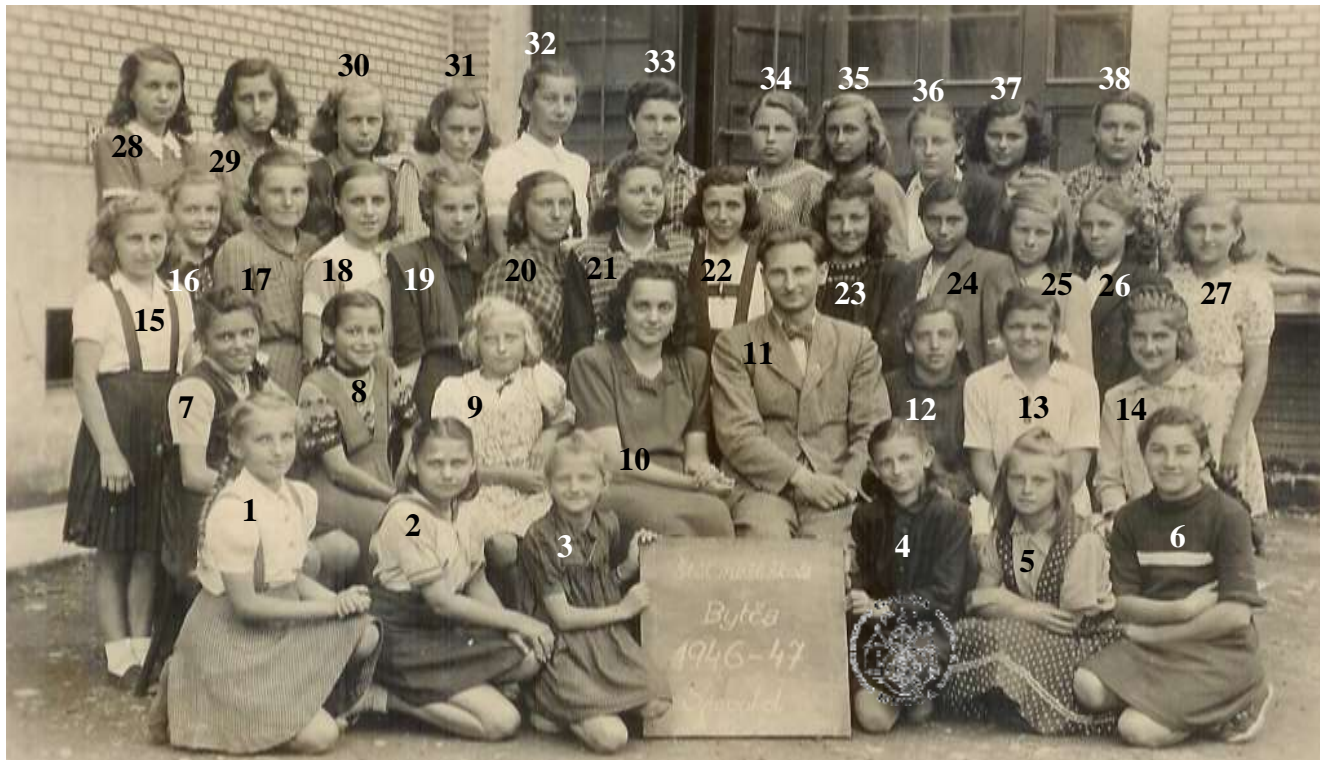
Školské fotky

Štátna meštianska škola v Bytči trieda III. B a školský rok 1946/47

1. Margita Balalová, 2. bez mena, 3. Martinická M., 4. Masaryková M., 5. Konšteková H., 6. Mikušová, 7. Paníková, 8. Balalová M., 9. bez mena, 10. bez mena, 11. Ohnisková M., 12. bez mena, 13. Strúžková

Amália (za vydata Kypúsová), 14. Seníčková M., 15. Čmárová Janka (za vydata Langerová), 16. Hološová M., 17. triedna učiteľka Jolana Makovinská, 18. Jaty Helena, 19. bez mena, 20. bez mena, 21. Korcová Anna, 22. Várošová, 23. Kalužová, 24. Kolková Božena, 25. Šebeňová, 26. Mrišová, 27. Palková, 28. bez mena, 29. bez mena, 30. Tabačková, 31. bez mena, 32. Kocianová M., 33. Vallová Anna, 34. Cimprichová, 35. bez mena, 36. Várošová, 37. bez mena, 38. bez mena, 39. Rapšíková J., 40. bez mena, 41. Tabačková, 42. Lazarová Ema, 43. Plulíková J., 44. Kubicová J., 45. Kalužná B., 46. bez mena

Štátna meštianska škola Bytča školský rok 1946/47.

1. Ballayová Melita za vydata Kalmanová, rodená v 1935 2. bez mena 3. Melišová M. 4. Sučanská M. 5. Prítlová 6. Kolková B. 7. Martinická Mária 8. Masaryková M. 9. Mikušová L. 10. učiteľka

Bernardína Marenčíková 11. učiteľ Ján Badík 12. Gregorová Nataša 13. bez mena 14. bez mena 15. Marčišová Ema 16. Kučerová 17. Rapšíková J. 18. Beničková G. 19. Kováčová 20. Čmárová Janka (za vydata Langerová) 21. Strúžková Amália (za vydata Kypúsová) 22. Filipková Viola, 24. bez mena 25. bez mena 26. Felcanová M. 27. bez mena 28. Hološová M. 29. Melania Uličná 30. Matušková Marta 31. Šichmanová Mária 32. Lazarová Ema 33. Pohovejová M. 34. Lacková Anna (za vydata Petrovská) 35. Slaninková Viera (za vydata Reháková) 36. bez mena 37. Racíková 38. bez mena. Spracoval PhDr. Martin Gácik za spolupráce s K. Kasagrandovou, Amáliou Kypúsovou rod. Strúžkovou

1. Šušlík, 35. J. Juranka, 36. Martinkovič, 37. J. Kratochvíl

sediaci zľava do prava: Stano Begáň, Jano Milučký, neznámy, Dušan Zatloukal, Placková, neznámy, Danišová, Beta Korbašová, Hana Skukáľková, druh rad: Miro Michalík, Laurenčík, Marián Adamík, Stano Tomek, Bardyová, neznámy, Eva Bublová, Marta Gettingová, neznámy, Ľudmila Kosová, tretí rad: Dana Šimová, Jara Tabaková, Jano Vallo, Ľuba Pániková, Dana Beňová, Jaro Midula, Juro Gajdoš, štvrtý rad: Laco Peňák, Miro Šutara, neznámy Maja Dolinková, Lena Kocembová, Vlado Dančík, Vlado Kratochvíl, Jano Šimo, učiteľka Bačíková Mária
Foto a menoslov nám poskytol náš čitateľ Vladimír Dančík

Spracoval PhDr. Martin Gácik za spolupráce s K. Kasagrandovou, Amáliou Kypúsovou rodenou Strúžková

Milí čitatelia,

vzťahy medzi rodičmi a deťmi sú v živote veľmi dôležité, iné sú keď sú deti malé a iné, keď dospejú a odídu z domu. Dôležitý je ale dobrý základ, ktorý sa buduje už v mladosti. To čo dieťa vidí u otca a mamy, to potom praktizuje, keď dospeje a založí si svoju rodinu. Je veľa príkladov, kedy deti zabúdajú, že aj oni raz budú starí a odkázaní na pomoc tých druhých. Je to smutné, keď syn alebo dcéra jedná so svojimi rodičmi arogantne, hrubo, bez úcty, súcitu a pochopenia. Život ale prináša aj takéto prípady a z nich sa treba poučiť. Našťastie tých dobrých je viac.

Vyznanie otca

Trošku ma pri srdci bolí,
Keď sa ma pýtaš,
či ťa mám ešte rád,
synček môj zlatý,
keď prísny hlasom,
káram tvoje bláznovstvá.
Nuž, každý správny otec,
býva už raz taký,
že nezavrie oči,
keď jeho dieťa robí niečo zlé,
ale mu prísno dohovorí
a pomôže zmeniť všetko na dobré.
A ty sa práve vtedy spýtaš:
„Tato, máš ma rád?“
Odpoviem tíško, nebadane:
„Áno, veľmi, pochybuješ o tom snád?“
Ako ti to len dokázať, že si mi viac,
než čokoľvek iné na svete,
že ťa mám viac než seba rád,
viem, často to nedám na seba znáť,
ale je to tak – ver mi,
otec je tvoj najlepší kamarát,
príde čas a pochopíš to sám,
buď mu dobrým synom
a nikdy to nepokaz,
bolelo by ho to veľmi.

Májka

Ak chceš postaviť dievke máj
tak dlho neváhaj,
lebo to urobí niekto iný
a ty potom môžeš plakať do periny.

Materinský cit

Každá malá dievčina,
sníva byť raz mamina,
tieto city v nej však driemu,
Dokiaľ sa nezmení v ženu.

Kvety

Sú pre nás malý zázrak,
umelecký výtvar prírody,
ich krása stále fascinuje
a nie je to dielom náhody.

Láska

Každé srdce pre ňu horí,
hlava rozum stráca,
zaľúbení majú pocit,
že sa z toho zbláznia.

Myšlienka na záver: „Žiješ len raz, ale ak to robíš správne, raz stačí.“

M. West

DOPREČÍTANIA!

VL

Recepty

Ako prvé zavítame trochu do Japonskej kuchyne a pripravíme si jednoduchý recept na sushi. Tento recept máme s rodinkou radi a dá sa robiť na rôzne spôsoby podľa chuti.

Sushi - MAKI.

Ingrediencie

- 1 hrnček Ryža na sushi
- 1 balík Údený losos
- 1 ks avokado
- 1 balík Krabie tyčinky
- 1 kus uhorka
- 1 bal Morské riasy
- 1 bal Krémový syr
- 1 Sójová omáčka

Postup

V hrnci si uvaríme ryžu cca 15-20 min varenia kým nieje hotová. Po odstavení vylejeme prebytočnú vodu a necháme mimo sporák vychladnúť. (Ryža na sushi je lepkavejšia ako obyčajná). Otvoríme balík s riasami a riasu položíme drsnou stranou na hor. (Je voľným okom možné rozoznať strany. Lesklá vs. Drsná) Riasu si položíme na špeciálnu rolovaciu podložku (pokiaľ nemáme ja používam kuchynské prestieranie na ktoré položím potravinársku fóliu) a nanesieme vrstvu ryže cca 0,5 cm hrubú. Približne 2 cm od kraja poukladáme ingrediencie podľa chuti horizontálne ako na obrázku. Uchopíme koniec riasy spolu s podložkou a zarolujeme cez ingrediencie. Rolovanie opakujeme až ku koncu riasy. (Je vhodné si koniec riasy navlhčiť aby lepšie priľnul. Po zarolovaní odbalíme fóliu a sushi nakrájame na cca 2 cm kolieska. Je treba ostrý nôž aby sa nerozpadalo. Podávame so sójovou omáčkou. Dobrú chuť :D

Cuketové guličky so syrom

Jednoduchý chutný recept na cuketové guličky so syrom. Veľmi rýchla príprava ale výsledok stojí za to.

Ingrediencie

- 1 ks- stredne veľká cuketa
- 1 lyž. soľ
- 1 /2 lyž. Čierne korenie mleté
- 3 strúčiky - cesnak
- 1 ks- vajíčko
- 100g. – tvrdý syr
- 4 lyž. Strúhanka
- 3 lyž. Hladkej múky
- 5 lyž strúhanka
- Olej na smaženie – snečnicový odporúčam

Postup

Cuketu očistíme umyjeme a osušíme. Na jemnom strúhadle ju nastrúhame a pridáme soľ. Necháme cca. 20 minút odstáť. Rukou ju vyžmýkame a zbavíme vlhkosti. Pridáme pretlačený cesnak vajíčko a strúhaný syr zmes premiešame a pridáme 4 lyžice strúhanky a znovu premiešame. Zo zmesi si vytvarujeme guličky ktoré následne obalíme v hladkej múke vajíčku a strúhanke. Na vyššej panvici si rozohrejeme olej a guličky vysmažíme. Poukladáme na papierový servítok aby sa prebytočný olej vpil do nich. Servírujeme s kečupom alebo tatárkou.

Spracovali Šperkovci

Vydáva: **Občianske združenie GALZA**

IČO vydavateľa: 42 220 548

Sídlo vydavateľa: SNP 894/1, 014 01 Bytča

Evidenčné číslo: EV 4884/13

Redakčná rada: PhDr. Martin Gácik,

Barbora Šperková, Ing. Juraj Hikl.

Nepredajné. Bez apretácie. Kvartálnik.

Náklad: 100 kusov. Číslo vydané: november 2023

ISSN 1339-4975

9 771339 497007